

Članak povodom 1. maja, Međunarodnog praznika rada

Piše: Majlinda Bregu

Generalna sekretarka

Vijeće za regionalnu saradnju (RCC)

Izdanje za Međunarodni praznik rada 2021.

COVID-19 i Svijet dostojanstvenog rada

Oko četvrtine mladih na Zapadnom Balkanu spada u kategoriju NEET – nisu zaposleni, ne obrazuju se i ne osposobljavaju (podaci iz 2019. godine). Osim toga, od ukupnog broja registrovanih nezaposlenih osoba krajem februara 2021. godine, 173.031 su mladi ispod 24 godine, što je više od 12% ukupnog broja registrovanih nezaposlenih osoba.

"Snažno vjerujem u sreću, a čini mi se da što više radim, imam više sreće."

Thomas Jefferson

Svi volimo misliti o 1. maju - Prazniku rada kao o važnom prazniku kada obilježavamo radnička prava, ali i zabavnom danu za uživanje vani, i svi smo se prošle godine nadali da će se on uskoro vratiti u punom sjaju. Međutim, ovo je druga godina zaredom da 1. maj obilježavamo u sasvim neobičnim okolnostima koje diktira pandemija COVID-19. A ko zna jesmo li još vidjeli sve...

Ono što smo svakako vidjeli i shvatili je značaj zdravstvenog sektora i važnosti rada koji zdravstveni radnici širom svijeta obavljaju kako bi pandemiju stavili pod kontrolu i spasili naše živote. Jednako brzo smo uvidjeli da se možemo prilagoditi i hitro promijeniti navike da bismo reagovali na krizu na najbolji način. Za one sretne koji su uspjeli zadržati radna mjesta tako što su kancelarije jednostavno zamijenili domovima kako bi "radili od kuće" ili "živjeli na poslu", to je podrazumijevalo novi način života i istovremeno žongliranje između posla i kućnih obaveza. Na nekim radnim mjestima se pak bilo vrlo teško prilagoditi novoj realnosti fizičkog distanciranja, rada na daljinu, zatvaranja, itd. Ono što želim reći je - šta da rade frizeri ako frizura više nije važna njihovim društveno izolovanim klijenticama koje rade od kuće? Ili se njihovi saloni jednostavno zatvore? Šta da rade turističke agencije ako putovanje postane disciplina opasna po zdravlje? Odgovor je da pronalaze nove modele da bi održali poslovanje.

Na Zapadnom Balkanu (ZB), kao i u ostatku svijeta, mnogi su proveli proteklu godinu smišljajući kako da zaštite svoja radna mjesta i živote. Prije krize COVID-19, tržišta rada¹ na Balkanu već su imala relativno visoke stope nezaposlenosti (od 10,9% u Srbiji do 25,2% na Kosovu* u 2019. godini), posebno u poređenju s EU; visok nivo neaktivnosti (od 59,5% na Kosovu* do 39,4% u Albaniji 2019. godine); te niske nivoe zaposlenosti sa značajnim udjelom ugovora na određeno i neformalnog zapošljavanja (od 18% do 30%, u zavisnosti od ekonomije ZB i izvora). Također, visok udio dugoročne nezaposlenosti je bio još jedna istaknuta karakteristika nezaposlenosti u našoj regiji. U ovokvom stanju nas je virus zatekao...

¹ Podaci o tržištu rada odnose se na starosnu grupu 15-64, osim ako nije naznačeno drugačije.

Da vidimo šta nam kažu brojke iz [Opservatorija RCC-ovog ESAP-a](#): Krajem februara 2021. godine, ukupan broj registrovanih nezaposlenih osoba u 6 ekonomija ZB zajedno² iznosio je preko 1,4 miliona građana, u poređenju sa 1,24 miliona u februaru 2020. godine. Jednostavna matematika pokazuje da je u periodu od februara 2020. do februara 2021. godine došlo do povećanja ukupnog broja registrovanih nezaposlenih osoba na Zapadnom Balkanu za oko 164.500, što je porast ukupnog broja registrovanih nezaposlenih osoba za oko 13,2% u ovom 12-mjesečnom periodu. Ove ukupne brojke za ekonomije ZB kriju važne razlike između svake od 6 ekonomija pojedinačno. U nekima od njih u ovom periodu skoro da nije bilo povećanja broja registrovanih nezaposlenih osoba, dok je u nekima to povećanje bilo mnogo veće od regionalnog prosjeka.

U slučajevima kada nije bilo velikog porasta broja registrovanih nezaposlenih osoba, tržište rada se možda prilagodilo ekonomskim udarima koje je pokrenuo COVID-19 kroz podzaposlenost i rad na daljinu, a ne kroz nezaposlenost. Iako su ovi mehanizmi prilagođavanja jesu pomogli da radnici zadrže radna mjesta i da se izbjegne značajan porast nezaposlenosti, oni mogu dovesti do smanjenja ukupne plaće za radnike, naročito one slabo obrazovane i nisko kvalifikovane, što pokazuje istraživanje Međunarodne Organizacije Rada (MOR'a). Osim toga, takvi radnici su uglavnom previše zastupljeni u sektorima koje je pandemija najviše pogodila (kao što su turizam i ugostiteljstvo, veleprodaja i maloprodaja, transport i skladištenje itd.). Tu su i radnici u sivoj zoni, također podložni otpuštanju na prvi nagovještaj krize, ali ono što je najvažnije su mladi.

Mogli bismo o ovome ispisati brojne stranice, nabrajajući sve slabosti naših tržišta rada koje su pokazale svoja ružna lica tokom ove krize, ali nema potrebe za tim. Svako od nas ima najmanje jednog člana porodice ili prijatelja čije je radno mjesto ugrozila pandemija.

A šta je s mladima?

Oko četvrtine mladih na Zapadnom Balkanu spada u kategoriju NEET – nisu zaposleni, ne obrazuju se i ne osposobljavaju (podaci iz 2019. godine). Osim toga, od ukupnog broja registrovanih nezaposlenih osoba krajem februara 2021. godine, 173.031 su mladi ispod 24 godine, što je više od 12% ukupnog broja registrovanih nezaposlenih osoba. Konačno, tu je i odlazak mladih i sposobnih ljudi – poznati demografski izazov za našu regiju. Imajući ovo na umu, treba li ikoga uvjeravati da moramo djelovati i da se mladima mora dati prilika za zaposlenje?

Budući da je očigledna potreba da se nešto preduzme, trebamo postaviti ambiciozan cilj – Garanciju za mlade na ZB. Garancija za mlade podrazumijeva prilike za zapošljavanje, obrazovanje, usavršavanje ili pripravništvo za mlade ljude. Konkretnije, projekat [RCC ESAP 2](#) je na Zapadnom Balkanu izradio sveobuhvatnu analitičku studiju o Zapošljavanju mladih u šest ekonomija Zapadnog Balkana, sa 6 pojedinačnih mapa puta za politike; nedavno su ovaj izvještaj i šest mapa puta za politike dostavljeni vladama ZB 6. Mi u RCC-u smo spremni da podržimo naše partnerske vlade u uvođenju Garancije za mlade i drugih programa za mlade u našoj regiji, koji će donijeti brojnije i bolje prilike za zapošljavanje mladih.

Hajde da izvučemo pouku iz ove krize i iskoristimo je kao priliku za proces oporavka, kako bismo izgradili bolji svijet rada. A sve s ciljem stvaranja tržišta rada kao mjesta dijaloga,

² Podaci javnih službi za zapošljavanje

jednakih mogućnosti, sigurnog i zaštićenog okruženja u gdje ćemo napredovati, privređujući za sebe, svoje porodice, zajednice i društvo. Jednostavno rečeno – dostojanstven rad!

Hajde da zajedno radimo i porazimo ovu zajedničku zdravstvenu prijetnju i ostvarimo snažan oporavak radnih mjesta.

Ostanite zdravi, zaštitite sebe i druge!

Više informacija o projektu [Platforma za zapošljavanje i socijalna pitanja 2 \(ESAP 2\)](#) koji provodi RCC, a finansira EU